

Katsastusalan tilannekatsaus 1/2017

Sisällysluettelo

1 Tausta ja tavoite	1
2 Katsastuspalveluiden saatavuus	3
2.1 Toimilupamuutokset.....	3
2.2 Raskaan kaluston katsastuspalvelut.....	4
2.3 Katsastustoimipaikkojen aukioloajat.....	4
2.4 Katsastustoimipaikat ja liikennekäytössä olevat autot.....	5
3 Markkinat	7
3.1 Hintakehitys.....	7
3.2 Markkinaosuudet.....	8
4 Katsastuksen laatu	9
4.1 Katsastuksen laadun arviointi.....	9
4.2 Katsastustoimipaikkojen toiminnan laadun arviointi.....	14
4.3 Yhteenveto laadun kehityksestä.....	18
5 Valvonta	18
5.1 Katsastuksen valvonta.....	18
5.2 Valvontatarkastus.....	19
5.3 Erikoiskatsastusten valvonta.....	19
5.4 Testiajoneuvotoiminta.....	21
5.5 Palautteet katsastustoiminnasta.....	21
5.6 Ajoneuvojen uudelleen tarkastus.....	21
6 Työvoiman saatavuus ja katsastajakoulutuksen tilanne	22
6.1 Työvoiman saatavuus.....	22
6.2 Katsastajakoulutus.....	23
7 Tulevat muutokset	23
7.1 Katsastuslainsäädännön uudistus.....	23
8 Yhteenveto	25

1 Tausta ja tavoite

Tässä raportissa käsitellään katsastusalan kehitystä. Raportti on jatkoa vuonna 2015 julkaistuille Katsastuslain uudistuksen vaikutusten seuranta –raporteille sekä Katsastusalan tilannekatsaus 2016 raporteille. Tässä julkaisussa käydään läpi vuonna 2016 tapahtunutta kehitystä sekä pyritään tarkastelemaan katsastusalan kehitystä aiempaa pidemmällä aikavälillä. Aikasarjoja on pyritty laajentamaan vuoteen 2012 saakka, jotta pystytään muodostamaan parempi kuva tilanteesta ennen 1.7.2014 tapahtunutta katsastuslainsäädännön muutosta.

1.7.2014 voimaan tullut uusi ajoneuvojen katsastustoiminnasta annettu laki antoi ensimmäistä kertaa mahdollisuuden katsastaa, huoltaa ja korjata autoja samalla kertaa samassa paikassa. Tämä oli suurin muutos katsastuslainsäädännössä sitten kilpailun avaamisen. Lainsäädännön muutoksen yhteydessä Trafille annettiin velvollisuus seurata ja arvioida lakiuudistuksen tavoitteiden täyttymistä. Lakimuutoksen tavoitteena¹ oli hillitä katsastushintojen nousua ja lisätä katsastuspalvelujen tarjontaa. Lailla pyrittiin myös helpottamaan katsastustoimipaikkojen sijoittumista alueellisen kysynnän mukaan sekä lisäämään katsastusalan kilpailua. Hallituksen esityksessä¹ mainittiin kaikkiaan yhdeksän tavoitetta:

1. Hillitä katsastushintojen nousua heikentämättä katsastuksen laatua
2. Lisätä katsastuspalvelujen tarjontaa
3. Helpottaa katsastustoimipaikkojen sijoittumista todellisen kysynnän mukaan
4. Lisätä katsastusalan kilpailua
5. Lisätä katsastusalan kustannustehokkuutta (käyttöaste)
6. Katsastustoiminnan kustannusten vähentäminen
7. Katsastuspalvelujen saatavuuden varmistaminen
8. Mahdollistaa yhden luukun periaate ja vähentää autoilijoiden asiointiaikaa ja –matkaa
9. Mahdollistaa pääsy katsastusalalle myös ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kautta.

---

¹ Hallituksen esitys eduskunnalle ajoneuvojen katsastus- ja yksittäishyväksyntätehtävien järjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi, HE 17/2013.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130017>

Lakiehdotuksen hyväksymisen yhteydessä eduskunta hyväksyi myös kolme sitä koskevaa lausumaa², joista kaksi koski lain vaikutusten seuranta ja raportointia:

Lausuma
2: Eduskunta edellyttää, että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erittäin tiiviisti. Erityisen tärkeää on seurata ja arvioida katsastustoiminnan puolueettomuuden, riippumattomuuden ja muun asianmukaisuuden turvaamiseen liittyvien säännösten noudattamista ja vaikutuksia, markkinoiden sekä alueellisen palvelutarjonnan ja hintojen kehittymistä sekä raskaan liikenteen katsastusverkoston riittävyttä. Tarvittaessa tulee ryhtyä toimenpiteisiin sääntelyn tarkistamiseksi.

Lausuma
3: Eduskunta edellyttää, että lain tavoitteiden toteutumisesta, lain vaikutuksista sekä mahdollisista lain muutostarpeista tulee toimittaa kattava selvitys liikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä.

Tässä raportissa seurataan ja arvioidaan eduskunnan lausumien mukaisia asioita ja lisäksi tarkastellaan laajemmin katsastusalan kehitystä ja tilannetta. Luvussa 2 tarkastellaan katsastuspalveluiden saatavuutta. Luvussa 3 keskitytään markkinoiden kehitykseen. Katsastuksen laatua käsitellään luvussa 4. Katsastuksenvalvonnan menetelmiä ja tuloksia käsitellään luvussa 5. Luvussa 6 kuvataan katsastajien koulutus- ja työvoima-asioita. Luku 7 keskittyy katsastuksen lainsäädäntöön ja sen tuleviin muutoksiin.

---

² HE 17/2013 – Lausumat 1–3, hyväksytty täysistunnossa 12.11.2013.
<http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/lax3000.sh?TUNNISTE=HE+17/2013>

2 Katsastuspalveluiden saatavuus

Katsastustoimilupien määrä on jatkanut kasvamistaan melko tasaisesti siitä asti kun katsastusala avattiin kilpailulle. Kuitenkin vuoden 2014 keväästä alkaen toimilupien määrän kasvu on hiukan kiihtynyt. Kiihtyminen näyttäisi alkaneen jo hieman ennen lakimuutoksen voimaantuloa. Tämä saattaa olla seurausta siitä, että ennen lakimuutosta osa toimijoista halusi vielä katsastustoimilupansa vanhoilla ehdoilla. Toimilupien määrä kasvu on kuitenkin jatkunut vuoden 2016 loppuun saakka samalla entistä nopeammalla tahdilla. Toimilupien määrän kehitys vaikuttaa siltä, että lakiuudistuksen tavoite alalle tulon helpottamiseksi toteutui.

2.1 Toimilupamuutokset

Katsastustoimipaikoilla oli vuoden 2016 lopussa yhteensä 502 toimilupaa. Korjauksille myönnettiin vuoden 2016 loppupuoliskolla kahdeksan toimilupaa.

Katsastuspalveluiden saatavuus alueellisesti on säilynyt hyvänä. Katsastustoimipaikkojen määrä väheni vuoden 2016 loppupuoliskolla Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Suomessa, Kymenlaaksossa ja Pohjois-Karjalassa yhdellä. Muissa maakunnissa katsastustoimipaikkojen määrä pysyi samana tai kasvoi.

Taulukko 1. Katsastustoimipaikkojen lukumäärä maakunnittain.

Maakunta	Katsastustoimipaikkojen määrä 1.1.2016	Katsastustoimipaikkojen määrä 1.7.2016	Katsastustoimipaikkojen määrä 1.1.2017
Etelä-Karjala	15	15	16
Etelä-Pohjanmaa	23	25	24
Etelä-Savo	17	18	18
Kainuu	9	10	10
Kanta-Häme	18	17	18
Keski-Pohjanmaa	7	7	8
Keski-Suomi	22	23	22
Kymenlaakso	17	19	18
Lappi	34	36	36
Pirkanmaa	37	38	39
Pohjanmaa	14	15	15
Pohjois-Karjala	14	14	13
Pohjois-Pohjanmaa	45	46	47
Pohjois-Savo	22	22	22
Päijät-Häme	16	18	18

Satakunta	21	22	22
Uusimaa	101	104	110
Varsinais-Suomi	40	45	45

2.2 Raskaan kaluston katsastuspalvelut

Katsastuspalveluita raskaille ajoneuvoille tarjosi vuoden 2016 lopulla 353 toimipaikkaa. Näistä 297 toimipaikkaa tarjoaa kaikkia katsastuspalveluita. Loput 56 katsastustoimipaikkaa suorittavat ainoastaan määräaika- ja valvontakatsastuksia. Raskaan kaluston katsastuksia suorittavien toimipaikkojen määrä on laskenut kesäkuun 2014 lopusta hieman, mutta toimipaikkojen määrä on sitten alkanut kasvamaan. Palveluita raskaille ajoneuvoille on edelleen tarjolla kaikkialla Suomessa. Maakunnissa raskaiden ajoneuvojen katsastuspalvelut ovat keskittyneet hieman aiempaa enemmän suurempiin kaupunkeihin.

2.3 Katsastustoimipaikkojen aukioloajat

Klo 17 jälkeen vähintään kerran viikossa auki olevien katsastustoimipaikkojen määrä kasvoi vuoden 2016 aikana 11 toimipaikalla. Kahdeksassa maakunnassa klo 17 jälkeen auki olevien toimipaikkojen määrä lisääntyi ja kolmessa maakunnassa väheni. Vuosien 2015 ja 2016 aikana iltaisin auki olevien katsastustoimipaikkojen määrä on vaihdellut jonkin verran, mutta selkeää trendiä ei ole havaittavissa.

Vuoden 2016 aikana lauantaisin auki olevien toimipaikkojen määrä on laskenut. Erittäin heinäkuussa lauantaisin auki olevien toimipaikkojen määrä oli merkittävästi laskenut vuodesta 2015. Vuoden 2016 lopussa lauantaisin oli auki 61 katsastustoimipaikkaa. Heinäkuun ja tammikuun aukiolojen vaihtelu voi selittyä normaalilla kausivaihtelulla. Vain Keski-Suomen ja Päijät-Hämeen maakunnissa lauantaisin auki olevien toimipaikkojen määrä on kasvanut. Muissa maakunnissa lauantaisin auki olevien toimipaikkojen määrä on laskenut tai pysynyt ennallaan.

Taulukko 2. Katsastustoimipaikkojen aukiolo maakunnittain.

	Toimipaikkoja, jotka auki klo 17 jälkeen ainakin 1 pv/vk				Toimipaikkoja, jotka auki lauantaisin			
	9.1.2015	4.1.2016	1.7.2016	2.1.2017	9.1.2015	4.1.2016	1.7.2016	2.1.2017
Maakunta								
Etelä-Karjala	1	2	1	1	1	2	1	1
Etelä-Pohjanmaa	0	1	1	1	2	5	2	4
Etelä-Savo	0	0	0	0	1	2	2	2
Kainuu	1	0	1	1	0	0	0	
Kanta-Häme	2	1	2	2	5	2	1	1
Keski-Pohjanmaa	3	1	3	3	0	0	0	0
Keski-Suomi	2	2	4	6	4	3	4	5
Kymenlaakso	0	0	0	0	3	3	1	1
Lappi	0	0	1	0	3	0	0	0
Pirkanmaa	5	5	4	3	7	7	4	6
Pohjanmaa	0	0	0	0	1	1	0	1
Pohjois-Karjala	1	1	1	1	4	3	2	2
Pohjois-Pohjanmaa	4	4	5	6	3	4	4	4
Pohjois-Savo	1	1	0	0	3	1	0	0
Päijät-Häme	2	1	1	0	2	1	1	3
Satakunta	1	0	1	1	2	2	1	2
Uusimaa	28	20	21	20	24	22	17	18
Varsinais-Suomi	9	7	7	12	9	12	10	11
Yhteensä	60	46	52	57	74	70	50	61

2.4 Katsastustoimipaikat ja liikennekäytössä olevat autot

Henkilö- ja pakettiautojen määrä asemaa kohden oli pienin Lapissa (2930) ja suurin Pohjanmaalla (7418). Keskiarvoa (5728) vähemmän autoja oli myös Etelä-Karjalassa, Etelä-Pohjanmaalla, Etelä-Savossa, Kainuussa, Kanta-Hämeessä, Keski-Pohjanmaalla, Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Keskimääräistä enemmän autoja toimipaikkaa kohden oli myös Keski-Suomessa, Kymenlaaksossa, Pirkanmaalla, Pohjanmaalla, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Savossa, Päijät-Hämeessä, Satakunnassa, Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa.

Viidessätoista maakunnassa ajoneuvojen määrä suhteessa katsastustoimipaikkoihin laski. Suurin muutos tapahtui Keski-Pohjanmaalla, henkilö- ja pakettiautojen määrä / toimipaikka laski 15,55 %:a. Liikennekäytössä olevan ajoneuvokannan pieneneminen näyttäisi johtavat keskimääräisen käyttöasteen laskemiseen katsastustoimipaikoilla. Paikallisesti kilpailutilanne vaikuttaa katsastustoimipaikkojen käyttöasteisiin merkittävästi ja yksittäiset katsastustoimipaikat poikkeavat merkittävästi maakunnittaisista keskiarvoista.

Maakunta	Asemia kpl	Liikennekäytössä olevia hlö-autoja	Liik.käytössä olevat paket- tiautot	Osuus autoista %	Liik.käytössä olevia hlö- ja pakettiautoja /toimipaikka
Etelä-Karjala	16	70 127	6 655	2,62 %	4799
Etelä- Pohjanmaa	24	108 323	16 925	4,27 %	5219
Etelä-Savo	18	77 947	10 012	3,0 %	4887
Kainuu	10	38 374	5 579	1,5 %	4395
Kanta-Häme	18	92 113	10 802	3,5 %	5718
Keski- Pohjanmaa	8	35 642	4 838	1,4 %	5060
Keski-Suomi	22	134 344	15 814	5,1 %	6825
Kymenlaakso	18	95 668	9 371	3,6 %	5836
Lappi	36	90 871	14 596	3,6 %	2930
Pirkanmaa	39	241 913	26 562	9,1 %	6884
Pohjanmaa	15	98 428	12 838	3,8 %	7418
Pohjois- Karjala	13	83 760	10 318	3,2 %	7237
Pohjois- Pohjanmaa	47	190 879	23 862	7,3 %	4569
Pohjois-Savo	22	121 294	14 845	4,6 %	6188
Päijät-Häme	18	97 918	10 980	3,7 %	6050
Satakunta	22	121 257	16 654	4,7 %	6269
Uusimaa	110	688 137	72 188	25,9 %	6912
Varsinais- Suomi	45	237 853	28 196	9,1 %	5912
Yhteensä	502	2 624 848	311 035	100,0 %	keskiarvo 5728

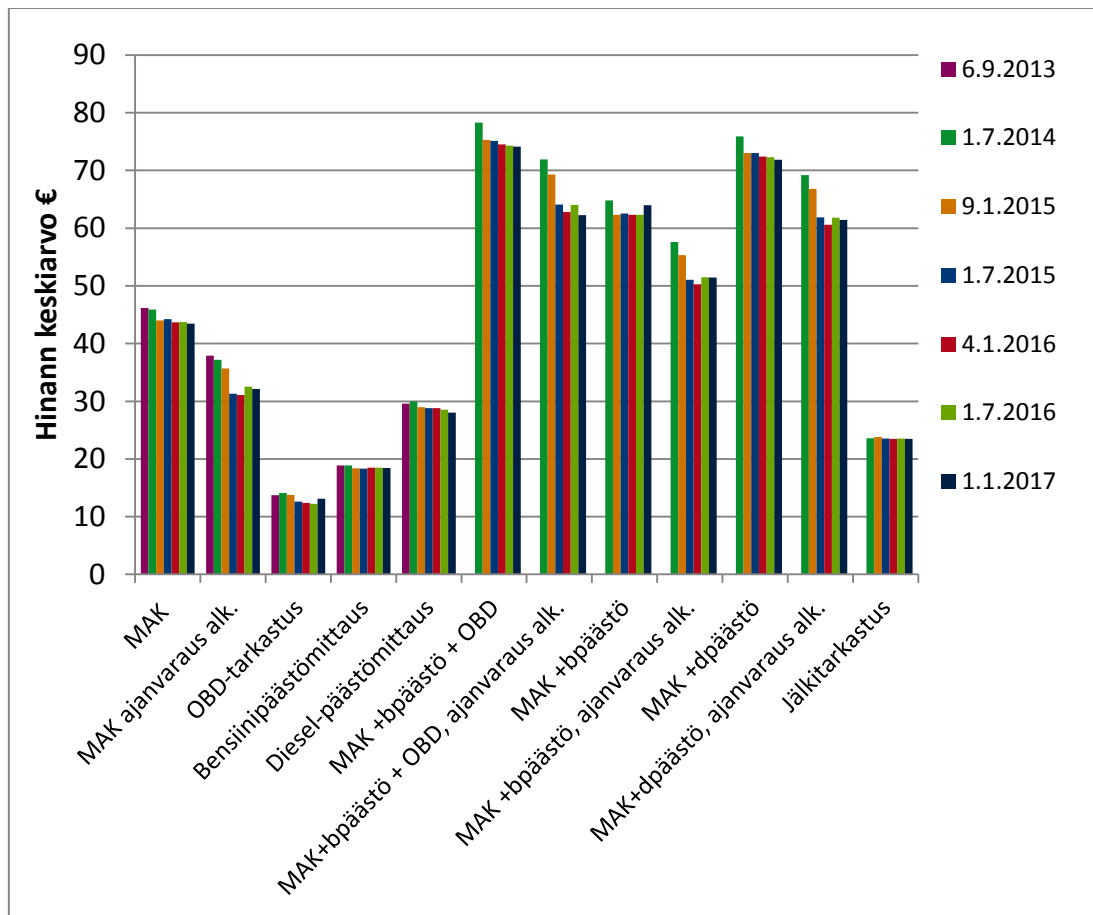
Taulukko 3. Katsastustoimipaikat ja henkilö- ja pakettiautokanta maakunnittain.

3 Markkinat

3.1 Hintakehitys

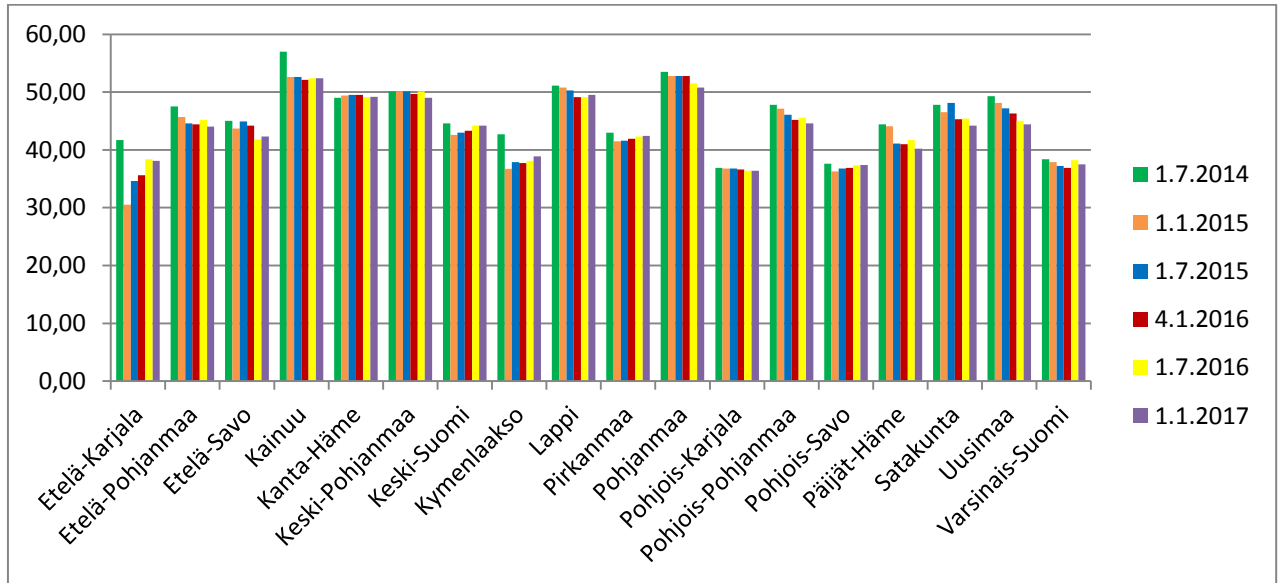
Vuoden 2016 loppupuoliskolla määräaikaikatsastusten hinnat ovat hieman laske-
neet. Trafin Katsastushinnat.fi – palvelulta hankkimien hintatietojen perusteella
näyttää siltä, että määräaikaikatsastuksen, tarvittavien päästömittausten sekä edelli-
set käsittävien katsastuspakettien hinnat ovat laskeneet. Etukäteisvarauksesta annet-
tavat alennukset näyttävät kasvaneen, eli etukäteen varattujen määräaikaikatsastuk-
sien sekä katsastuspakettien hinnat ovat hieman laskeneet vuoden 2016 loppupuolis-
kon aikana. Määräaikaikatsastus maksoi 1.1.2017 keskimäärin 43,50 € (ajanvarauk-
sella 32,10 €). Määräaikaikatsastuksen ja bensiinipäästömittauksen keskihinta oli
64,00€ (ajanvarauksella 51,50 €) ja määräaikaikatsastuksen ja dieselpäästömittauk-
sen keskihinta oli 71,90 € (ajanvarauksella 61,40 €). Vuoden 2013 syyskuusta on
määräaikaikatsastuksen keskihinta laskenut n. 5,8 %:a. Etukäteen varattavan mää-
räaikaikatsastuksen keskihinta laski samana aikana yli 15 %:a. Myös päästömitta-
uksien hinnat laskivat ajalla jonkin verran.

Kuva 1. Määräaikaikatsastuksen ja päästömittausten hintakehitys.

Ilman etukäteisvarausta suoritettavan määräaikaikatsastuksen hinta on laskenut
kahdeksassa maakunnassa ja noussut viidessä maakunnassa vuoden 2016 loppupuol-
liskolla. kolmen kunnan keskihinnassa ei tapahtunut muutosta. Valtaosassa maakun-
tia muutokset ovat suuruudeltaan muutamia kymmeniä senttejä. Etelä-Karjalan maa-
kunnassa keskihinta on jatkanut nousuaan vuoden 2015 alusta alkaen, mutta vuoden

2016 loppupuolella se kääntyi taas laskuun. Vuoden 2016 loppupuoliskolla keskihinta laski 0,3 €. Pohjois-Karjalan määräaikaiskatsastusten keskihinta on edelleen alueellisesti vertailtuna edullisin.

Kuva 2. Ilman etukäteisvarausta suoritettavan määräaikaiskatsastuksen hinnan kehitys maakunnittain.

3.2 Markkinaosuudet

Tällä hetkellä katsastusala näyttää kehittyvän kohti pienempiä yrityksiä. Suurten toimijoiden markkinaosuudet ovat jatkaneet pienenemistään. Valtaosa katsastusyrittäjistä on pieniä, yhden tai korkeintaan muutaman toimipaikan yrityksiä. Taulukossa 4 on esitetty viiden tällä hetkellä suurimman toimijan markkinaosuudet vuodesta 2012 alkaen. Merkittävin muutos markkinaosuuksissa näyttäisi olevan suurin ketjuihin kuulumattomien yritysten yhteisen markkinaosuuden kasvu 38 %:sta liki puoleen vuoden 2012 jälkeen. A-Katsastus Oy ja Yksityiset K-asetat Oy kuuluvat A-Katsastus konserniin.

Taulukko 4. Katsastusyrittäjien markkinaosuuksien kehitys.

Yritys	Markkinaosuus 2012	Markkinaosuus 2013	Markkinaosuus 2014	Markkinaosuus 2015	Markkinaosuus 2016 alku	Markkinaosuus 2016 loppu
A-Katsastus Oy	33,20 %	32,40 %	29,10 %	27,10 %	25,60 %	25,50 %
K1 Katsastajat Oy + K1 Total Oy	13,60 %	12,40 %	14,80 %	12,00 %	12,60 %	12,44 %
Yksityiset K-asetat Oy	10,30 %	9,80 %	8,40 %	7,40 %	6,60 %	6,39 %
HelppoKatsastus Oy	1,80 %	2,20 %	2,00 %	3,00 %	3,80 %	3,69 %
E. Valjakka Oy	3,00 %	2,90 %	2,70 %	2,70 %	2,60 %	2,59 %

Muut	38 %	40,30 %	42,90 %	47,80 %	48,80 %	49,39 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Lakimuutoksen yhteydessä pyrittiin helpottamaan alalle tuloa. Uusien pienien yritysten alalle tuloa on mahdollisesti helpottanut se, että nykyisin on mahdollista hankkia toimilupa vain kevyiden ajoneuvojen katsastamiseen ja silloin myös katsastustoiminnasta vastaavan henkilön pätevyysvaatimukset koskevat vain kevyiden ajoneuvojen katsastuksia. Tämän vuoksi katsastustoiminnan aloittamisen kustannukset ovat pienentyneet ja katsastustoiminnasta vastaavaksi soveltuvien henkilöiden määrä on kasvanut.

4 Katsastuksen laatu

Katsastuksen tavoitteena on vähentää liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden henkilöiden sekä ympäristöhaittojen määrää varmistamalla, että liikenteessä käytettävät ajoneuvot pidetään turvallisessa ja ympäristön kannalta vaatimustenmukaisessa kunnossa.

Direktiivin (2014/45/EU) mukaan ajoneuvojen liikennekelpoisuutta tai ympäristöystävällisyyttä heikentävien vikojen havaitseminen ja korjaaminen jo varhaisessa vaiheessa ehkäisisi onnettomuuksia tai voisi lieventää onnettomuuksien seurauksia sekä parantaisi ympäristön tilaa vähentämällä viallisia ajoneuvoista aiheutuvien ympäristöhaittojen määrää.

4.1 Katsastuksen laadun arviointi

Katsastuksen laatu voidaan määritellä katsastustoiminnan kyvyksi havaita ja vähentää liikenteessä käytettävien ajoneuvojen liikennekelpoisuutta heikentäviä sekä tarpeettomia ympäristöhaittoja aiheuttavia vikoja. Mitä tehokkaammin katsastuksessa havaitaan ajoneuvoissa olevat viat, sitä todennäköisimmin katsastuksen avulla vähennetään liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden henkilöiden sekä liikenteestä aiheutuvien ympäristöhaittojen määrää ja sitä laadukkaammasta katsastuksesta on kyse.

Tässä raportissa katsastuksen laatua ja laadunkehitystä arvioidaan analysoimalla katsastuksista Trafin ylläpitämään ajoneuvoliikennerekisteriin tallennettuja vikatietoja ja katsastuspäätöksiä sekä hyödyntämällä tilastollisin prosessin ohjausmenetelmien (*statistical process control*) avulla laskettuja katsastuksen laatua kuvaavien tunnuslukujen kehitystä.

Ajoneuvoliikennerekisteriin tallennettuja tietoja analysoimalla on osoitettu, että katsastuksissa havaittujen vikojen, hylättyjen katsastuspäätösten ja katsastukseen esitettyjen ajoneuvojen iän välillä on voimakas korrelaatio. Toisin sanoen ajoneuvojen ikääntyessä katsastuksessa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastusten osuus kasvaa voimakkaasti.

Kun alle kahdeksan vuotta vanhoista ajoneuvoista hylättiin 2012 - 2016 (noin 13 miljoonaa katsastusta) välisenä aikana katsastuksessa noin 10 prosenttia, 14 vuotta ja

sitä vanhemmista ajoneuvoista hylättiin lähes 40 prosenttia. Myös vakavien vikojen (2-vika) suhteellinen osuus kasvoi siirryttäessä alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastuksista 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastuksiin noin 10 prosentista yli 80 prosenttiin. Lisäksi alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vähäisten vikojen (1-vika) suhteellinen osuus oli alle 30 prosenttia, mutta 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastuksissa osuus oli yli 90 prosenttia. Toisin sanoen siirryttäessä alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastustuloksista 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastustuloksiin kasvoi hylättyjen ajoneuvojen osuus noin neljä kertaa suuremmaksi, vakavien vikojen (2-vika) osuus lähes kahdeksan kertaa suuremmaksi ja vähäisten vikojenkin (1-vika) osuus yli kolme kertaa suuremmaksi (Yhdessä katsastuksessa voidaan havaita useita samaan vakavuusluokitteluun kuuluvia vikoja).

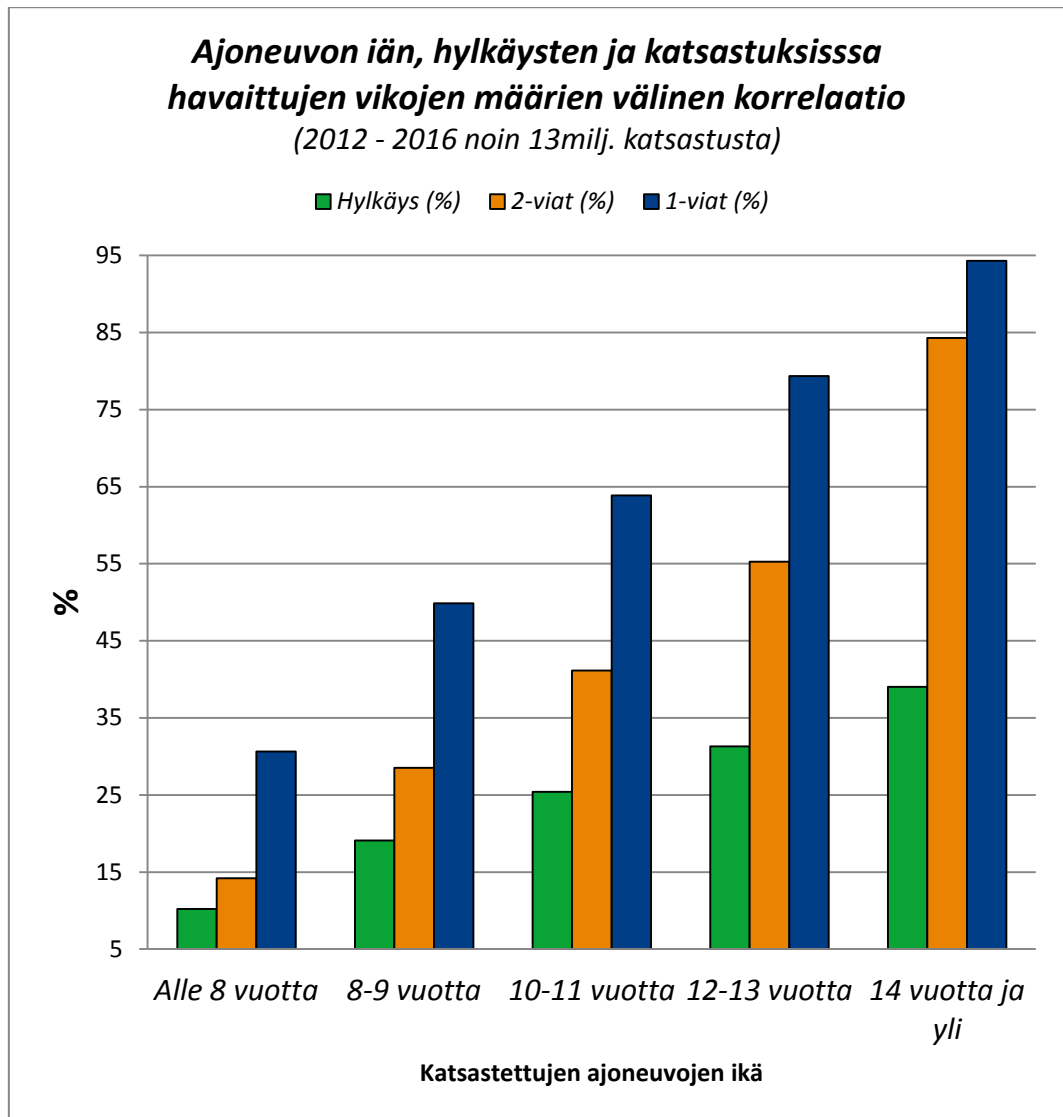
Direktiivin (2009/40/EY) mukaan katsastuksessa havaitut viat tulee luokitella seuraavalla tavalla:

Korjauskehotus (1-vika) on vähäinen vika, jolla ei ole merkittävää vaikutusta ajoneuvon turvallisuuteen eikä ympäristöön.

Hylätty (2-vika) on vakava vika, joka voi vaarantaa ajoneuvon liikenneturvallisuuden, vaikuttaa ympäristöön taikka aiheuttaa vaaraa muille tienkäyttäjille.

Ajokielto (3-vika) on vaarallinen vika, joka suoraan tai välittömästi vaarantaa liikenneturvallisuuden tai aiheuttaa merkittävää haittaa ympäristölle.

Katsastuksissa havaittujen vikojen, hylättyjen katsastuspäätösten ja katsastettujen ajoneuvojen iän välinen korrelaatio voidaan esittää kuvan 3 mukaisella tavalla.

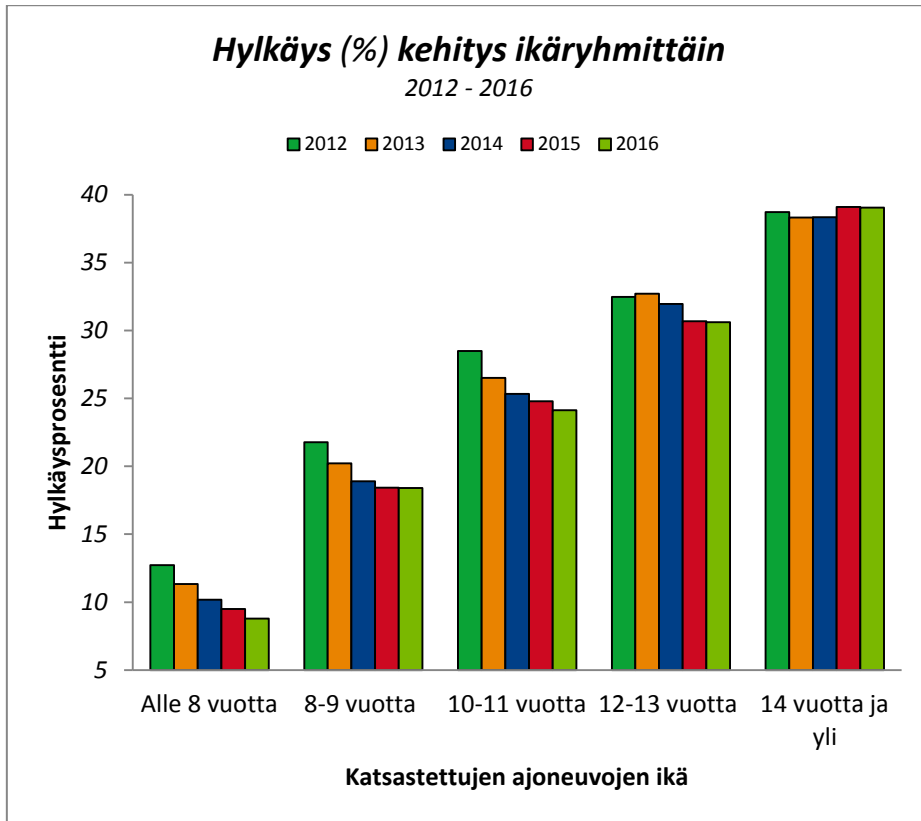

Kuva 3. Katsastuksissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastuspäätösten sekä katsastettujen ajoneuvojen iän välinen korrelaatio (Määräaikaikatsastukset 2012 - 2016, yht. noin 13 milj. katsastusta).

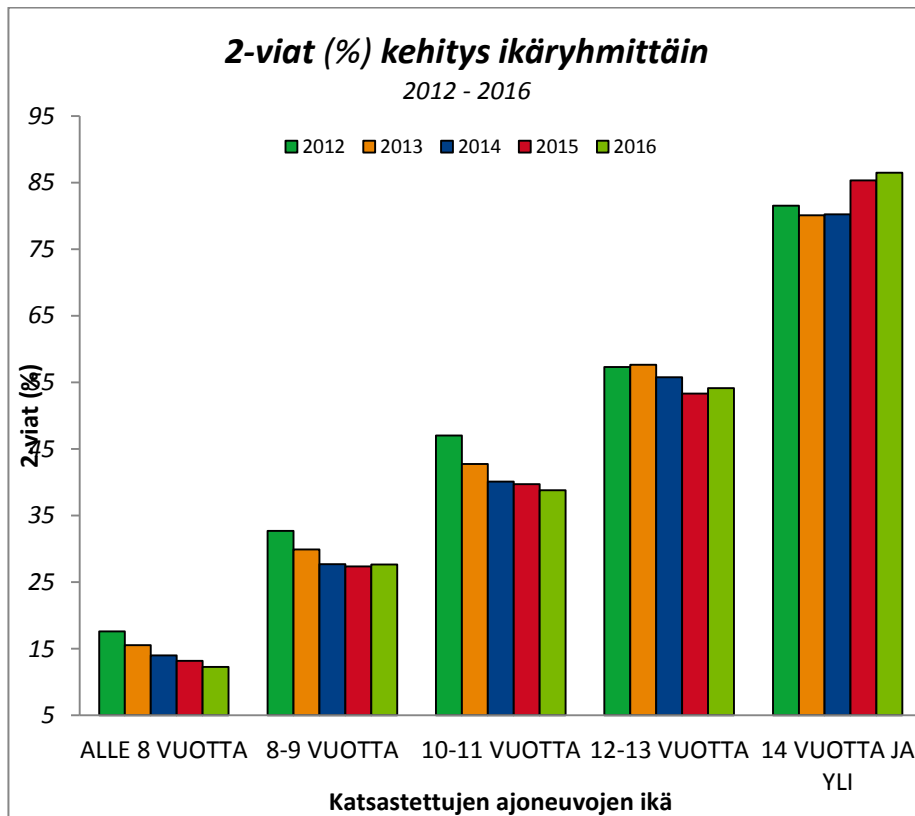
Tarkasteltaessa katsastuksissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastusten suhteellisten osuuksien voimakasta kasvua on ymmärrettävä, ettei kasvu ole yksistään seurausta ajoneuvojen ikääntymisestä. Ajoneuvojen ikääntymisellä on useimmiten yhteys myös moniin muihin tekijöihin, kuten ajoneuvon ajomäärän kasvuun (matkamittarilukema), huollon laatuun ja määrään, omistajuuteen (leasing/yksityinen), ajoneuvosta huolehtimiseen käytettäviin panoksiin, ajoneuvojen käyttötarkoitukseen, käyttöympäristöön, käyttötapaan, ympäristövaikutusten kokonaismäärään (kuten korrosio) sekä ajoneuvojen teknisiin ominaisuuksiin ja ajoneuvotekniikan laadun kehitykseen.

Toisin sanoen tarkasteltaessa ajoneuvojen ikääntymisen vaikutuksia ajoneuvoissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastuspäätösten suhteellisiin määriin tarkastellaankin lukuisten eri tekijöiden aiheuttamia yhteisvaikutuksia.

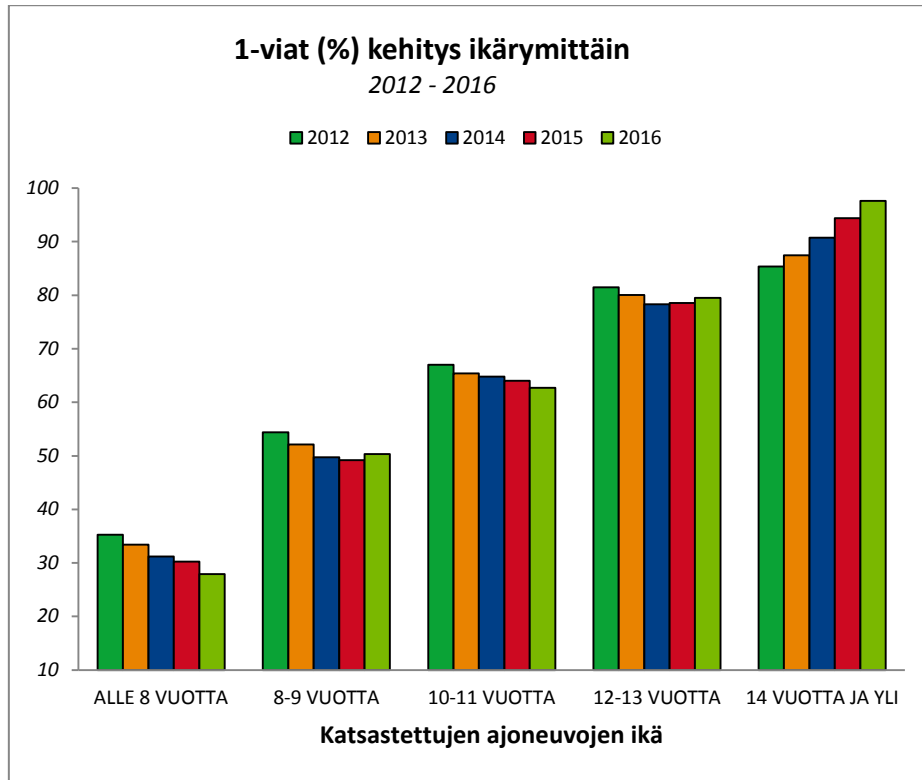
Kuvissa 4, 5 ja 6 on esitetty hylättyjen katsastusten sekä vikahavaintojen suhteelliset osuudet (%) ikäryhmittäin 2012 - 2016 välisenä aikana suoritetuissa katsastuksissa.

Kuva 4. Eri-ikäisten ajoneuvojen hylättyjen katsastusten suhteellisten osuuksien kehitys 2012 - 2016 välisenä aikana.

Kuva 5. Eri-ikäisten ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vakavien vikojen (2-vika) suhteellisten osuuksien kehitys 2012 - 2016 välisenä aikana.

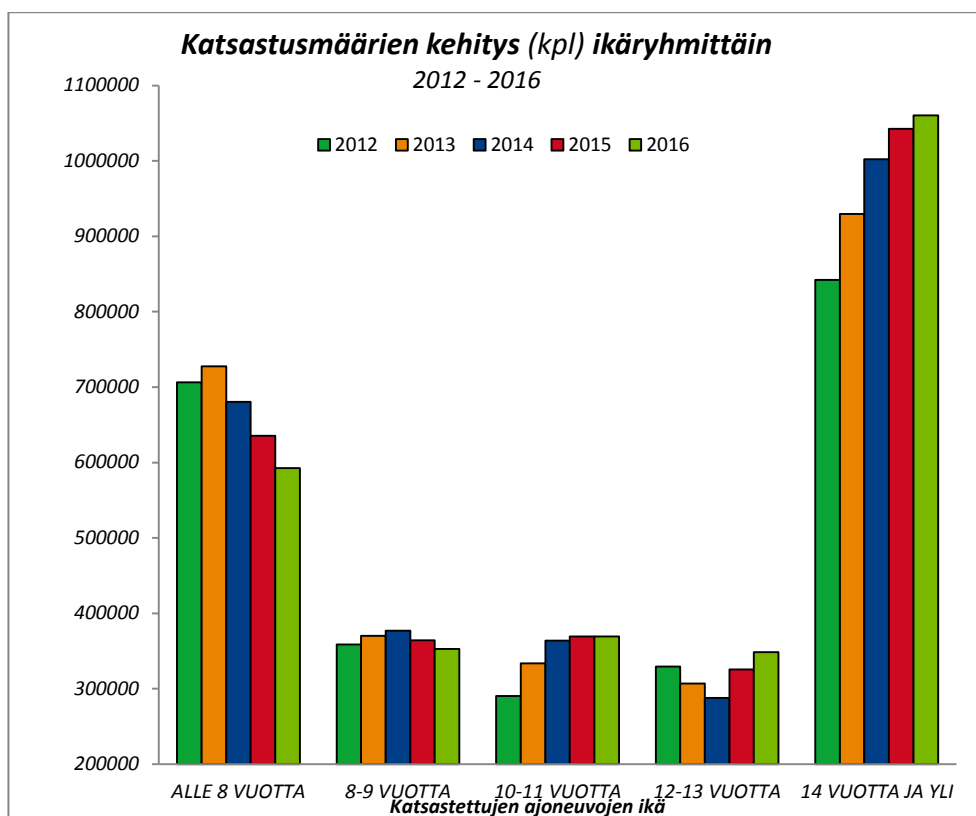

Kuva 6. Eri-ikäisten ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vähäisten vikojen (1-vika) suhteellisten osuuksien kehitys 1.1.2012 - 31.12.2016 välisenä aikana. Yhdessä ajoneuvossa voidaan havaita useita saman vakavuuden vikoja.

Suomessa katsastetaan vuosittain noin 2,7 milj. ajoneuvoa. Suurin osa katsastetuista ajoneuvoista on iältään 14 vuotta tai sitä vanhempia (vuonna 2016 yht. 1 060 357 katsastusta). Toiseksi eniten katsastuksia suoritetaan alle 8 vuotta vanhoille ajoneuvoille (vuonna 2016 yht. 592 674 katsastusta). Muihin ikäryhmiin (8 - 9 vuotta, 10 - 11 vuotta, 12 - 13 vuotta) kuuluvien ajoneuvojen katsastusten vuosittainen määrä on ollut noin 300 000 katsastusta/vuosi.

Alle 8 vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastusten suhteellinen osuus kaikista katsastuksista on siis ollut vuonna 2016 noin 21,8 %, 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastusten osuus noin 38,9 % ja muiden ikäryhmien katsastusten osuus noin 13 %/ikäryhmä,

Eri ikäryhmissä olevien ajoneuvojen katsastusmäärien kehitys 1.1.2012 - 31.12.2016 välisenä aikana voidaan esittää kuvan 7 mukaisella tavalla.

Kuva 7. Eri-ikäryhmiin kuuluvien ajoneuvojen katsastusmäärien kehitys 2012 - 2016.

Kuvasta 7 on havaittavissa, että suurimman ikäryhmän eli vanhimpien ajoneuvojen (14 vuotta ja sitä vanhemmat) katsastusten vuosittainen määrä on kasvanut 1.1.2012 - 31.12.2016 välisenä aikana 842 107 katsastuksesta 1 060 357 katsastukseen (suhteellinen osuus on kasvanut 33,3 %:sta 38,9 %:iin). Uudempien ajoneuvojen ryhmän (alle 8 vuotta vanhat) katsastusten määrä on sen sijaan laskenut 706 584 katsastuksesta 592 694 katsastukseen (suhteellinen osuus on laskenut 27,96 %:sta 21,8 %:iin). Muiden ikäryhmien katsastusmäärien osuuksissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Muutokset vanhimman ja uusimman ikäryhmän koossa selittyvät pääosin liikennekäytössä olevan ajoneuvokannan vanhenemisestä

Vanhimpaan ikäryhmään kuuluvien ajoneuvojen katsastusten määrän kasvaminen selittää myös sitä, miksi kaikista katsastuksissa (noin 2,7 miljoonaa katsastusta/v) laskettu vakavien vikojen (2- vika) osuus on noussut 1.1.2013 – 31.12.2016 välisenä aikana 48,3 %:sta 52,11 %:iin, vähäisten vikojen osuus 64,2 %:sta 69,24 %:iin ja hylättyjen katsastusten suhteellinen osuus 26,3 %:sta 26,97 %:iin. Toisin sanoen autokannan vanhetessa myös katsastuksissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastuspäätösten osuus nousee.

4.2 Katsastustoimipaikkojen toiminnan laadun arviointi

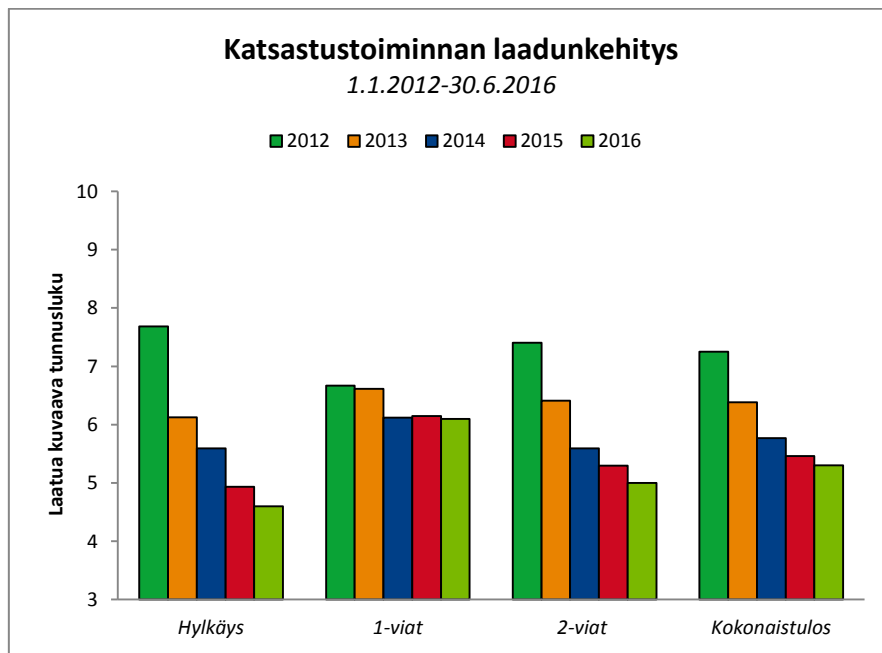
Katsastustoimipaikkojen tilastollinen laadun arviointi perustuu Trafin ylläpitämään ajoneuvoliikennerekisteriin tallennettujen katsastustietojen ja ajoneuvojen teknisten tietojen analysointiin sekä tilastollisten prosessin ohjausmenetelmien (*Statistical process control*) hyödyntämiseen.

Tilastollisia prosessin ohjausmenetelmiä soveltaen on ajoneuvoliikennerekisteriin tallennettujen tietojen perusteella laskettu odotusarvot eri-ikäisten ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vikojen määrille ja hylkäysprosentteille. Odotusarvojen laskennassa on käytetty kaikkien ajoneuvoliikennerekisteriin vuonna 2013 tallennettuja katsastustietoja (noin 2,7 milj katsastusta, 0,7 milj. hylättyä katsastusta, 1,3 milj. vakavaa vikaa ja 1,7 milj. vähäistä vikaa).

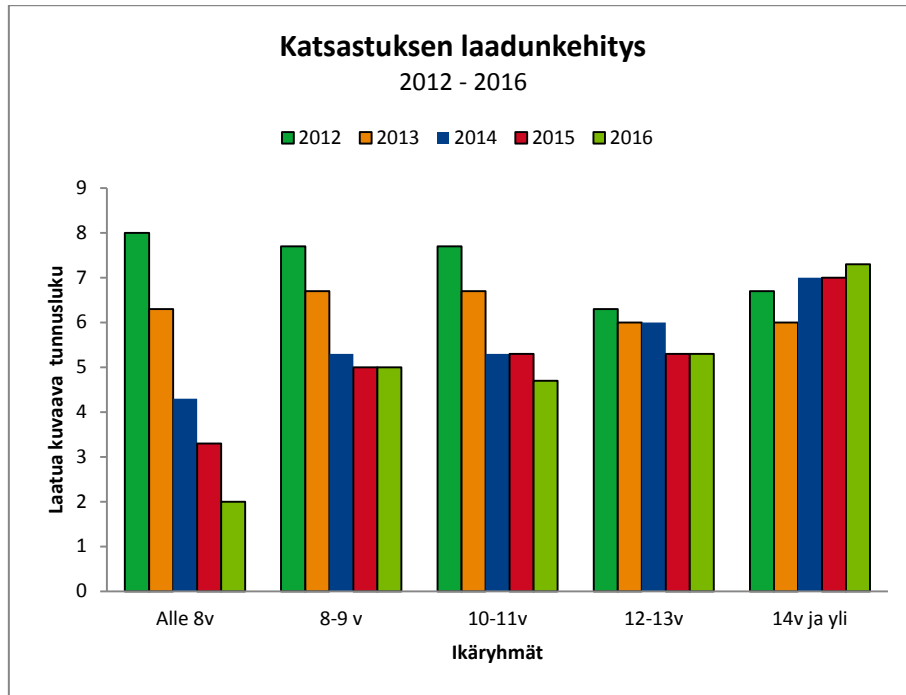
Odotusarvoja ja katsastustoimipaikoille katsastukseen esitettyjen ajoneuvojen tosiasiallista ikäjakaumaa, katsastustoimipaikalla havaittujen vikojen määriä sekä hylkäysprosentteja hyödyntäen on tilastollisten prosessin ohjausmenetelmien avulla tuotettu koko katsastustoiminnan sekä katsastustoimipaikkojen toiminnan laatua kuvaavia tunnuslukuja. Tunnuslukujen avulla voidaan seurata katsastustoiminnan laadunkehitystä, saada tukea katsastustoimintaan liittyvälle päätöksenteolle, tunnistaa katsastuksen laatuun liittyviä ongelmia, suunnitella ja päättää mitä pitäisi parantaa sekä seurata tehtyjen toimenpiteiden ja päätösten vaikutuksia.

Katsastuksen laadun kehitystä 1.1.2012 - 31.12.2016 välisenä aikana kuvaavat tunnusluvut voidaan esittää asteikolla 0 – 10 ja kuvan 8 mukaisella tavalla. Menetelmä otettiin käyttöön vuonna 2014, mutta tuloksia on tuotettu myös tätä edeltävältä ajalta.

Kuva 8. Katsastuksen laadun kehitys 1.1.2012 - 30.6.2016 välisenä aikana.

Tarkasteltaessa tilastollisten menetelmien avulla tuotettujen tulosten kehitystä, voidaan kuvan 8 perusteella havaita, että katsastuksen laatua kuvaavat tulokset ovat heikentyneet 2012 - 2016 välisenä aikana.

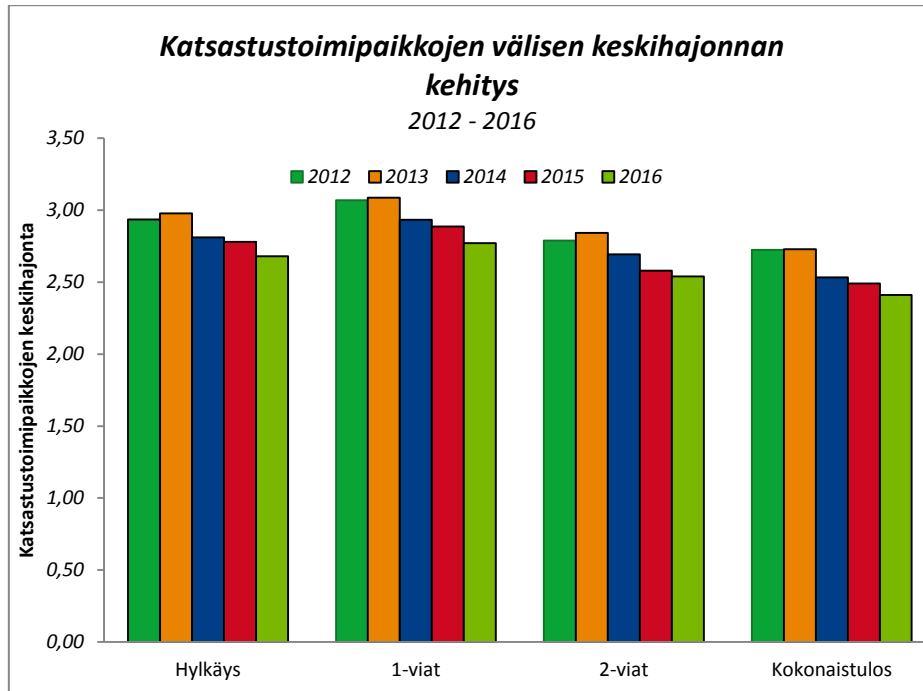

Kuva 9. Katsastuksen laatua kuvaavien tunnuslukujen kehitys ikäryhmittäin

Tarkasteltaessa katsastuksen laadun kehitystä eri-ikäisten ajoneuvojen katsastusten perusteella on havaittavissa, että muutos on ollut suurimmillaan alle 8 vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastusten osalta. Kuvan 9 perusteella alle 8 vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vakavien vikojen, vähäisten vikojen ja hylättyjen katsastusten osuus on laskenut voimakkaimmin. Toisin sanoen uudempia ajoneuvoja hylätään ja niissä havaitaan yhä vähemmän vikoja. Sen sijaan 14 vuotta ja sitä vanhemmissa ajoneuvoissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastusten suhteellinen osuus on kasvanut aiempiin vuosiin verrattuna.

Katsastustoiminnan tasalaatuisuuden eli katsastustoimipaikkojen välisen laadun kehitystä voidaan arvioida katsastustoimipaikkojen suorittamien katsastuksen laatua kuvaavien tulosten jakauman, eli tulosten keskihajonnan perusteella. Mitä pienempi katsastustoimipaikkojen välinen keskihajonta on, sitä tasaisemmasta laadusta on kyse.

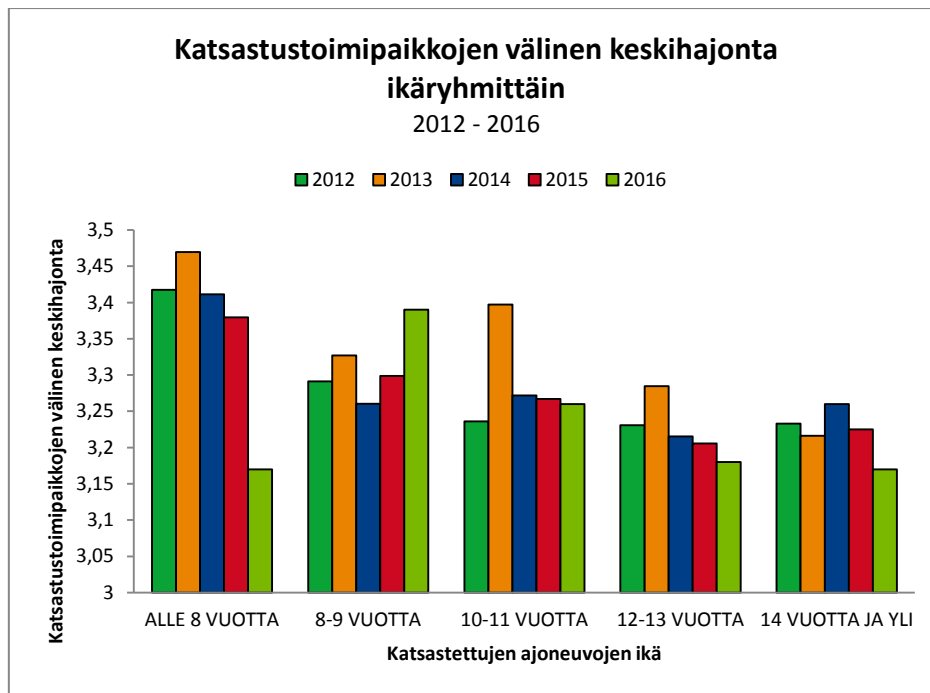
Katsastustoimipaikkojen toiminnan laatua kuvaavien tunnuslukujen keskihajonnan kehitys 2012 - 2016 välisenä aikana voidaan esittää kuvan 10 mukaisella tavalla.

Kuva 10. Katsastustoimipaikkojen laadun keskihajonnan kehitys 2012 - 30.6.2016 välisenä aikana.

Katsastustoiminnan tasalaatuisuutta kuvaavat tulokset ovat 2012 - 2016 välisenä aikana parantuneet eli katsastustoimipaikkojen toiminnan laatua kuvaavien tunnuslukujen välinen keskihajonta on pienentynyt katsastustoimipaikkojen välillä, niin hylättyjen katsastusten, vakavien vikojen, vähäisten vikojen kuin katsastuksen laatua kuvaavien katsastustoimipaikkokohtaisten kokonaistulostenkin perusteella.

Eri-ikäisten ajoneuvojen katsastusten laatua kuvaavien tunnuslukujen keskihajonnan kehitys 2012 – 2016 voidaan esittää kuvan 11 mukaisella tavalla.

Kuva 11. Eri-ikäryhmiin kuuluvien ajoneuvojen katsastuksen laatua kuvaavien tunnuslukujen keskihajonnan kehitys 2012 – 2016.

Tarkasteltaessa eri-ikäisten ajoneuvojen katsastuksen laatua kuvaavien tunnuslukujen keskihajontaa, voidaan kuvan perusteella havaita, että katsastustoimipaikkojen laatua kuvaavien tunnuslukujen välinen keskihajonta on pienentynyt vuoden 2013 tuloksiin verrattuna kaikissa katsastettujen ajoneuvojen ikäryhmissä lukuun ottamatta 8-9 vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastuksia. Toisin sanoen katsastustoimipaikkojen väliset laatuero ovat kaventuneet eli katsastustoimipaikkojen laatuero ovat pienentyneet aiempaan verrattuna.

4.3 Yhteenveto laadun kehityksestä

Katsastuksissa havaittujen vakavien vikojen, vähäisten vikojen ja hylättyjen katsastuspäätösten osuus on kasvanut vuoden 2012 jälkeen vanhimpien ajoneuvojen katsastuksissa. Kehitystä voidaan pitää myönteisenä, koska vanhimpaan ikäryhmään kuuluvissa ajoneuvoissa havaittujen vakavien vikojen osuus muodostaa kaikkien ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vakavien vikojen kokonaismäärästä yli 64 %.

Samanaikaisesti uudempien ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vikojen osuus on laskenut jatkuvasti. Mahdollisia vaikutuksia arvioitaessa on kuitenkin huomioitava, että alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vakavien vikojen osuus muodostaa kaikkien ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vakavien vikojen kokonaismäärästä vain noin 5 % (2016).

Tarkasteltaessa katsastuksen laadunkehitystä tilastollisten menetelmien avulla, voidaan katsastuksen laadun todeta parantuneen vanhimpien ajoneuvojen ryhmässä sekä katsastustoimipaikkojen välisten laatuerojen kaventuneen vuoden 2013 jälkeen lähes kaikissa ikäryhmissä. Toisin sanoen katsastusyrietykset ovat kyenneet hyödyntämään katsastuksen laatua kuvaavia tunnuslukuja sekä kehittämään katsastuksen laatua ja parantamaan katsastustoiminnan tasalaatuisuutta.

5 Valvonta

5.1 Katsastuksen valvonta

Trafi valvoo katsastustoimintaa. Katsastustoimipaikkojen tarkastuksissa Trafi käyttää sopimuskumppaneina ajoneuvojen katsastustoiminnassa annetun lain 40 §:n nojalla kahta yksityistä palvelun tuottajaa, jotka ovat Bureau Veritas ja Etelä-Suomen Maantieajoneuvojen Tarkastuspalvelu Oy (ESMAT). Sopimuskumppanit suorittavat katsastustoimipaikoille suuntautuvia valvontatarkastuksia, joissa valvotaan määräaikaikatsastusten suorittamista sekä erikoiskatsastusten asiakirjavalvontaa.

Valvontaa kohdistetaan riskiperusteisesti mm. hyödyntämällä tilastollisen laadunvalvonnan mittareita, joiden tulokset perustuvat tilastollisiin laadunvalvontamenetelmiin ja Trafin ylläpitämään ajoneuvoliikennetietojärjestelmään tallennettujen tietojen analysointiin. Katsastuksen valvonta koostuu valvontahavainnoista, joita saadaan valvontatarkastuksista, erikoiskatsastusten asiakirjavalvonnasta, kansalaisten ja toisten viranomaisten yhteydenotoista sekä yksittäisten ajoneuvojen uudelleen tarkastuksista välittömästi katsastuksen jälkeen. Mikäli katsastustoimipaikalle kertyy useita valvontahavaintoja tai virheet ovat toistuvia, Trafi voi ryhtyä katsastustoimin-

nasta annetun lain 43 §:n mukaisesti toimenpiteisiin, joita ovat huomautus, varoitus sekä katsastusluvan peruutus kokonaan tai määräajaksi. Myös yksittäiselle katsastajalle voidaan antaa huomautus, varoitus tai kieltää katsastuksen suorittaminen enintään kuuden kuukauden määräajaksi.

5.2 Valvontatarkastus

Vuonna 2016 Trafin sopimuskumppani Bureau Veritas suoritti 200 valvontatarkastusta katsastustoimipaikoille. Koska valvontaa kohdistetaan riskiperusteisesti, joillekin katsastustoimipaikoille suoritettiin useampi kuin yksi valvontatarkastus vuoden aikana. Trafi suoritti itse viisi valvontatarkastusta.

Valvontatarkastuksissa seurataan ja tehdään havaintoja katsastustoimipaikan käytännön katsastustyön seuraamalla määräaikaiskatsastusten suorittamista. Arvioitavia asioita ovat katsastajien käyttämät tarkastusmenetelmät, katsastettavissa ajoneuvoissa olevien vikojen ja puutteellisuuden havaitseminen ja arvostelu sekä katsastuspäätösten oikeellisuus. Lisäksi tarkastetaan katsastustoimipaikalla aikaisemmin suoritettujen määräaikaiskatsastusten asiakirjoja, kuten katsastustodistuksia, pakokaasumittaustodistuksia ja raskaiden ajoneuvojen jarrulaskelmia. Valvontatarkastuksessa tarkastetaan myös katsastukseen käytettäviä tiloja ja laitteita sekä arvioidaan katsastustoimipaikan oman laadunvalvonnan riittävyttä ja toimivuutta. Tarkastusraportissa, jonka valvontatarkastuksen suorittaja antaa katsastustoimipaikalle ja lähettää tiedoksi Trafille, yksilöidään tarkastetuissa asioissa todetut poikkeamat. Trafi päättää, aiheuttavatko poikkeamat ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetussa laissa säädettyjä toimenpiteitä. Katsastustoimipaikan on aina käsiteltävä tarkastusraportti omavalvonnassaan.

Vuonna 2016 valvontatarkastuksissa todettiin yleisimmin poikkeamia katsastajien käyttämissä tarkastusmenetelmissä, pakokaasumittaustodistuksissa sekä raskaiden ajoneuvojen jarrulaskelmissa.

5.3 Erikoiskatsastusten valvonta

Erikoiskatsastuksia ovat ajoneuvoon tehdyn muutoksen hyväksymiseen ja rekisteritietojen muuttamiseen sekä ajoneuvon rekisteröintiin sekä liittyvät muutuskatsastukset ja rekisteröintikatsastukset. Vuosittain suoritetaan noin 70 000 rekisteröintikatsastusta sekä 50 000 muutuskatsastusta.

Erikoiskatsastusten valvonnassa tarkastetaan ajoneuvoliikennerekisteriin tallennettujen ajoneuvon teknisten- ja muiden tietojen sekä digitoitujen katsastusasiakirjojen perusteella, onko muutos- tai rekisteröintikatsastuksessa hyväksytty ajoneuvo vaatimustenmukainen, onko ajoneuvon vaatimustenmukaisuus osoitettu oikealla tavalla ja onko ajoneuvoliikennerekisteriin tallennettujen tietojen sekä digitoitujen asiakirjojen osalta menetelty säännösten ja ohjeiden mukaisella tavalla.

Erikoiskatsastusten valvonnassa tarkastettavaksi valitaan kaikkien muutos- ja rekisteröintikatsastuksia suorittaneiden katsastustoimipaikkojen suorittamia katsastuksia. Tarvittaessa valvontaa voidaan kohdistaa riskiperusteisesti sellaisten katsastusluvan haltijoiden tai sellaisten ajoneuvojen katsastuksiin, joissa valvontatulosten, valvontahavaintojen ja/tai katsastustoiminnasta saadun palautteen perusteella on todennäköisimmin ongelmia.

Trafi raportoi valvontahavainnot ja valvonnan tulokset katsastustoimipaikoille. Raportointi sisältää yksilöidyt kuvaukset valvontahavainnoista sekä katsastustoimipaikkakohtaisen yhteenvedon tarkastettujen katsastusten sekä valvontahavaintojen katsastustoimipaikkakohtaisesta määrästä. Raportoinnin yhteydessä katsastusluvan haltijoille varataan ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain (957/2013) 43 §:n mukainen mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa sellaisia korjaavia ja ehkäiseviä toimenpiteitä, jotka todennäköisimmin estävät raportissa kuvattujen valvontahavaintojen esiintymisen uudelleen.

Trafi kerää ja ylläpitää toimiala-, katsastustoimipaikka- ja katsastajakohtaista tietoa valvonnan tuloksista ja valvonnassa kerätyistä havainnoista. Trafi hyödyntää tietoa katsastustoiminnan laadun ja katsastustoimipaikkojen oman laadunvalvonnan arvioimisessa sekä katsastuksen ohjeistuksen ja valvonnan parantamisessa.

Valvonnan tuloksia voidaan hyödyntää myös katsastustoiminnasta annetun lain (957/2013) 43 §:ssä, 44 §:ssä tai 45 §:ssä mainittujen toimenpiteiden perusteena silloin, kun katsastusluvan haltija ei ole valvontahavaintojen perusteella kyennyt varmistamaan toiminnan riittävän korkeaa laatua eikä katsastusluvan haltijan oma laadunhallinta ole kyennyt ehkäisemään katsastustoimintaan liittyvien ongelmien esiintymistä uudelleen.

Erikoiskatsastusten valvonnan tuloksia ja yleisimpiä valvontahavaintoja julkaisemalla Trafi tukee katsastusluvan haltijoiden omaa laadun valvontaa tunnistamaan ja ehkäisemään erikoiskatsastusten laatuun liittyviä ongelmia, varmistamaan erikoiskatsastustoiminnan riittävän korkean laadun sekä arvioimaan omaa toimintaansa suhteessa yleiseen valvontahavaintojen määrään.

Trafi on tarkastanut noin 20 000 vuonna 2015-2016 suoritettua erikoiskatsastusta. Tarkastuksissa tehdyt valvontahavainnot on luokiteltu kolmeen eri vakavuusluokkaan.

Vakavuusluokkia ovat;

Vakavuus 1 (luokka 1) on muodollinen virhe menettelyssä, asiakirjassa, arkistoinnissa tai ajoneuvon rekisteritiedoissa.

Vakavuus 2 (luokka 2) on selkeä virhe menettelyssä, asiakirjassa, arkistoinnissa tai ajoneuvon rekisteritiedoissa.

Vakavuus 3 (vakavuus 3) on vakava virhe menettelyssä, asiakirjassa, arkistoinnissa tai ajoneuvon rekisteritiedoissa.

Vuonna 2015 suoritettujen muutoskatsastusten valvonnassa (noin 8500 muutoskatsastusta) tehtyjen havaintojen ja vuonna 2016 suoritettujen muutoskatsastusten uudelleen tarkastuksen (noin 2500 muutoskatsastusta) tehtyjen havaintojen perusteella katsastustoimipaikat ovat pääsääntöisesti onnistuneet ehkäisemään aiemmin raportoitujen valvontahavaintojen esiintymistä uudelleen eli parantamaan näiltä osin erikoiskatsastusten laatua.

5.4 Testiajoneuvotoiminta

Testiautotoiminnassa katsastukseen esitetään ajoneuvo, johon on tehty ennalta vikoja ja katsastustoimipaikan suorittama katsastus pisteytetään havaittujen vikojen perusteella.

Vuonna 2016 aloitettiin testiautotoiminnan kehittäminen ja uudelleenjärjestäminen. Tämän takia vuonna 2016 ei suoritettu yhtään testiautokierrosta.

5.5 Palautteet katsastustoiminnasta

Trafi saa katsastustoimintaa koskevaa palautetta kansalaisilta, katsastustoimijoilta ja muilta viranomaisilta. Palautteet voidaan ottaa huomioon valvonnan riskiperusteisessä kohdentamisessa. Palautteita myös toimitetaan tiedoksi kyseisille katsastustoimipaikoille, joiden on käsiteltävä ne omassa laadunvalvonnassaan.

Saatu palaute voi johtaa myös siihen, että Trafi tarkastaa kyseisen ajoneuvon. Tarkastus suoritetaan sen selvittämiseksi, onko ajoneuvossa sellaisia vikoja, että se olisi pitänyt hylätä edellisessä katsastuksessa. Tällöin palaute ja ajoneuvon tarkastus voi johtaa ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetussa laissa säädettyihin toimenpiteisiin. Vuonna 2016 Trafi tarkasti saadun palautteen perusteella kuusi ajoneuvoa,

5.6 Ajoneuvojen uudelleen tarkastus

Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain 41 §:n mukaan katsastustoimipaikan katsastustehtävien valvomiseksi Trafi saa heti katsastuksen jälkeen suorittaa ajoneuvolle katsastusta vastaavan tarkastuksen tai osan siitä. Tarkastuksen suorittamiseksi Trafin virkamies saa pysäyttää ajoneuvon ennen sen poistumista katsastustoimipaikalta. Tarkastus saadaan suorittaa korvauksetta katsastustoimipaikan tiloissa ja laitteita käyttäen. Tarkastus tulee suorittaa siten, että siitä aiheutuu uudelleen tarkastettavan ajoneuvon kuljettajalle mahdollisimman vähän vaivaa.

Ajoneuvojen uudelleen tarkastukset välittömästi katsastuksen jälkeen aloitettiin vuonna 2016. Vuoden aikana tarkastus suoritettiin 52 ajoneuvolle. Tarkastuksia suoritettiin 44 katsastustoimipaikalla. Katsastustoimipaikat valittiin riskiperusteisesti ottaen huomioon tilastolliset laadunvalvontamittarit ja valvontatarkastusten tulokset.

Katsastuspäätös todettiin virheelliseksi 12 määräaikaikatsastuksessa. Näissä tapauksissa katsastaja oli hyväksynyt ajoneuvon määräaikaikatsastuksen, vaikka se olisi tullut hylätä. Yksi tai useampi hylkäykseen johtava vika jäi havaitsematta tai katsastuspäätökseen merkitsemättä 17 määräaikaikatsastuksessa. Havaitsemattomia tai merkitsemättömiä hylkäykseen johtavia vikoja olivat mm. tukivarsien välykselliset / vaurioituneet laakeroinnit, liialliset nastat, turvavöiden virheellinen toiminta, palloniveliä välyksellisyydet, kuorman tuntevan jarruventtiilin toimimattomuus, jarruletken murtuma, virheellinen ruostevauriokorjaus ja ruostunut jarrulevy. Yksi tai useampi korjauskehotukseen johtava vika jäi havaitsematta tai katsastuspäätökseen merkitsemättä 25 määräaikaikatsastuksessa. Havaitsemattomia tai merkitsemättömiä korjauskehotukseen johtavia vikoja olivat mm. ruostevauriot korissa, halkeamat tuulilasissa, toimimattomat tai hyväksymättömät valaisimet, haalistuneet suuntavaliot, ruostevaurioituneet jarrukilvet, vuotava iskunvaimennin ja välyksellinen oven saranointi.

Välittömästi katsastuksen jälkeen suoritettavat ajoneuvojen uudelleen tarkastukset ovat osoittautuneet tehokkaaksi valvontakeinoksi, koska tarkastuksesta ei ilmoiteta etukäteen katsastustoimipaikalle. Suoritetusta uudelleen tarkastuksesta annetaan katsastajalla välittömästi palaute tarkastuksen tuloksista, jolloin katsastajalla on mahdollisuus todeta myös itse havaitsematta jääneet viat. Tähän mennessä suoritettujen tarkastusten perusteella voidaan todeta, että katsastuksissa ajoneuvoissa olevia vikoja jää havaitsematta ja katsastuksissa hyväksytään ajoneuvoja, jotka olisi tullut hyljätä. Arviota katsastuksen yleisestä laadusta ei kuitenkaan voida tarkastusten perusteella tehdä, koska tarkastusten määrä on vielä vähäinen ja tarkastukset on kohdistettu katsastustoimipaikkoihin, joiden laadussa on jo tilastollisten laatumittarien ja valvontakatsastusten tulosten perusteella syytä epäillä olevan puutteita.

6 Työvoiman saatavuus ja katsastajakoulutuksen tilanne

6.1 Työvoiman saatavuus

Yleinen taloudellinen tilanne on aina heijastunut katsastustoimipaikkojen työvoiman saatavuuteen. Nykyinen taloustilanne ja sen myötä automyyntien hiljeneminen ovat johtaneet työllisyyden heikkenemiseen korjaamoalalla. Tämän seurauksena työvoiman saatavuus katsastusalalla on jo pidemmän aikaa ollut melko hyvä³. Taloudellisen tilanteen parantuessa työvoimatilanteen odotetaan kuitenkin kääntyvän jälleen huonompaan suuntaan.

Katsastajan peruskoulutuksena edellytettiin aiemmin vähintään teknikon tai insinöörin tutkinnon suorittamista. Teknikkokoulutuksen loppuminen vaikeutti kuitenkin uusien työntekijöiden saantia katsastusalalle. Tämän vuoksi katsastuslainsäädäntöä uudistettaessa katsastajien peruskoulutusvaatimuksia ajantasaistettiin. Muutoksella mahdollistettiin katsastustehtäviin hakeutuminen myös ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kautta. Uudistuksella pyrittiin varmistamaan katsastustyövoiman saatavuus sekä ehkäisemään alalla työvoimapulaa.

Katsastusalalla on aloittanut vuosittain noin 60 - 70 uutta katsastajaa. Toimipaikkojen määrän kasvun ja samalla koon pienentymisen myötä alalle tulleiden katsastajien määrä on vuosien 2015 ja 2016 aikana ollut kuitenkin noin 100 henkilöä vuodessa. Katsastajan peruskoulutusvaatimusten keventäminen ei ole vaikuttanut merkittävästi alalle koulutettavien uusien katsastajien määrään, sillä ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittaneita katsastajia on lakimuutoksen jälkeen koulutettu vain melko vähäinen määrä. Valtaosalla katsastajakoulutukseen osallistuvista on edelleen insinööri- tai teknikkotutkinto.

Katsastusalan toimijoiden kanssa käytyjen keskusteluiden mukaan lakiuudistuksella ei toistaiseksi ole nähty olleen merkittävää itsenäistä vaikutusta työvoiman saatavuuteen. Työvoiman tarjonta on kuitenkin lakiuudistuksen jälkeen ollut pääsääntöisesti hyvä, joitakin alueellisia tai paikkakuntaakohtaisia poikkeuksia lukuun ottamatta. Alan toimijoiden mukaan alalle hakeutuvia on ollut tarjolla verrattain hyvin erityisesti niillä alueilla, joissa järjestetään autoalan peruskoulutusta sekä katsastajakoulutusta. Sen sijaan alueellisesti, esimerkiksi Itä-Suomessa, alalle soveltuvien uusien katsastajien rekrytoiminen on ollut vaikeampaa.

---

³ Perustuu suurimpien toimijoiden kanssa käytyihin keskusteluihin

Katsastustoimipaikkojen edellytettiin aiemmin suorittavan sekä kevyiden että raskaiden ajoneuvojen katsastuksia. Katsastuslainsäädäntöä uudistettaessa kevyiden ja raskaiden ajoneuvojen katsastukset kuitenkin erotettiin toisistaan. Vastaavasti katsastustoiminnasta vastaavalta henkilöltä ei enää vaadita katsastuskokemusta kaikkien ajoneuvojen katsastuksista. Kevyiden ajoneuvojen määräaikais- ja erikoiskatsastusten suorittajien runsaasta lukumäärästä johtuen uudistus on lisännyt huomattavasti niiden katsastajien määrää, jotka soveltuvat toimipaikkojen katsastustoiminnasta vastaaviksi henkilöiksi, mikä on helpottanut uusien toimipaikkojen perustamista.

6.2 Katsastajakoulutus

Katsastajilta on edellytetty peruskoulutuksen lisäksi katsastusoikeuksien saamiseen tähtäävää jatkokoulutusta vuodesta 1999 alkaen. Koulutusvaatimuksen voimaantulon jälkeen koulutusta oli hyvin pitkään tarjolla vain kahden - kolmen koulutusosaston saaneen organisaation toimesta. Viimeisen viiden vuoden aikana kouluttajien määrä on lisääntynyt ja koulutustarjonta on vakiintunut aiempaa laajemmaksi.

Alalle tulevilta henkilöiltä edellytettävää kevyiden ajoneuvojen määräaikaiskatsastuskoulutusta annetaan nykyisin neljän eri kouluttajan toimesta. Raskaiden ajoneuvojen määräaikaiskatsastuskoulutusta tarjoaa neljä kouluttajaa. Vuoden 2016 aikana järjestettiin yhteensä 10 kevyiden ajoneuvojen määräaikaiskatsastuskoulutusta. Raskaiden ajoneuvojen määräaikaiskatsastuskoulutuksia pidettiin kolme. Määräaikaiskatsastuskoulutukseen liittyvää täydennyskoulutusta tarjoaa seitsemän kouluttajaa, ja tilaisuuksia järjestettiin vuonna 2016 29 kappaletta.

Vastaavasti erikoiskatsastuksista kevyiden ajoneuvojen rekisteröinti-, muutos- ja kytkentäkatsastuskoulutusta antaa neljä kouluttajaa ja raskaiden ajoneuvojen rekisteröinti-, muutos- ja kytkentäkatsastuskoulutusta järjestää kolme kouluttajaa. Raskaiden ajoneuvojen jarrujen laajan tarkastuksen koulutusta tarjoaa neljä kouluttajaa. VAK-ajoneuvojen katsastuksen ja hyväksyntöjen erikoiskoulutusta järjestää kolme kouluttajaa.

Nykyisin määräaikais-, erikois- ja täydennyskatsastuskoulutuksen tarjontaa voidaan pitää katsastustoimipaikkojen kannalta katsottuna varsin hyvänä. Koulutuksien tarjoajien tai koulutusten määrässä ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia katsastuslainsäädännön muuttamisen myötä.

7 Tulevat muutokset

7.1 Katsastuslainsäädännön uudistus

Katsastusalalle muutoksia tuo EU-lainsäädännön uudistus (45/2014/EU), joka on voimaansaatettava keväeseen 2018 mennessä. EU-lainsäädäntö on tähän saakka koostunut pääasiassa vähimmäisvaatimuksista katsastettaville ajoneuvoluokille, katsastusväleille ja tarkastuskohteille sekä tarkastusmenetelmille. Nyt vaatimukset ulottuvat myös katsastajiin, toimipaikkojen tiloihin ja laitteisiin sekä valvontaan. Lisäksi direktiivin kautta pakollinen katsastusvelvollisuus ulottuu jatkossa myös nopeisiin traktoreihin ja tiettyihin L-luokan ajoneuvoihin, kuten mm. kuutiotilavuudeltaan yli 125cm³ moottoripyöriin. L-luokkien ajoneuvojen osalta säilyi kuitenkin mahdollisuus kansallisesti poiketa katsastusvelvollisuudesta, mikäli jäsenvaltio toteuttaa vaihtoehtoisia liikenneturvallisuustoimenpiteitä. Nopeat traktorit, joita käytetään

pääasiassa maa-, puutarha- tai metsätalouden, maanviljelyn taikka kalatalouden tuotannossa, voidaan vapauttaa katsastusvaatimuksesta.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteuttaa katsastuslainsäädännön uudistuksen kahdessa vaiheessa. Ensimmäiseen vaiheeseen liittyvät säädökset julkaistiin 28.6.2017. Muutokset tulevat voimaan 20.5.2018. Ensimmäisessä vaiheessa toteutettiin katsastusdirektiivin muutoksen edellyttämät toimenpiteet, sekä arvioitiin uudelleen katsastusyriyten riippumattomuusvaatimuksia, sekä katsastustiheyttä. Muutoksia tehtiin Ajoneuvolakiin (507/2017), Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annettuun lakiin(474/2017) sekä Liikenteessä käytettävien ajoneuvojen liikennekelpoisuuden valvonnasta annettuun asetukseen (488/2017)

Moottoripyörät eivät jatkossakaan kuulu katsastusvelvollisuuden piiriin, vaan moottoripyöräilyn turvallisuutta tullaan edistämään muilla liikenneturvallisuustoimenpiteillä. Nopeat traktorit, joita käytetään pääasiassa maa-, puutarha- tai metsätalouden, maanviljelyn taikka kalatalouden tuotannossa, vapautettiin katsastusvelvollisuudesta. Kaupallisiin tavarankuljetuksiin käytettävät nopeat traktorit tulee 20.5.2018 jälkeen katsastaa ensimmäisen kerran neljän vuoden kuluttua käyttöönotosta ja sen jälkeen joka toinen vuosi.

Erikoiskatsastuksien ja yksittäishyväksyntöjen suorittajilta poistettiin riippumattomuusvaatimus muusta autoalan liiketoiminnasta. Muutoksella mahdollistettiin katsastusyriyksille aiempaa laajemmat mahdollisuudet kehittää liiketoimintaansa ja tarjota asiakkailleen entistä laajemmin autoiluun liittyviä palveluita.

Yksittäisen kuluttajan kannalta suurin ensimmäisessä vaiheessa tehty muutos koskee alle 10-vuotiaiden henkilö- ja pakettiautojen katsastusaikavälin harvenemista sekä rullaavaan katsastusajankohtaan siirtymistä. Muutoksen voimaantulon jälkeenkin kaikki ajoneuvot käyvät seuraavan kerran katsastuksessa viimeistään niille määrätynä ajankohtana, jonka jälkeen ne siirtyvät uuden mallin mukaiseen katsastusajankohtaan ja aikaväliin. 20.5.2018 jälkeen yksityiskäytössä olevat henkilö- ja pakettiautot tulee määräaikaikatsastaa viimeistään neljän vuoden kuluttua käyttöönotosta. Sen jälkeen määräaikaikatsastuksessa tulee käydä joka toinen vuosi siihen saakka, että ajoneuvon käyttöönotosta tulee kuluneeksi 10 vuotta. Yli 10-vuotiaat autot tulee määräaikaikatsastaa vuosittain. Muutoksen jälkeen seuraavan määräaikaikatsastuksen viimeinen päivämäärä määräytyy hyväksytysti suoritetusta katsastuksesta. Hyväksytty katsastus on voimassa aina vuoden tai kaksi vuotta katsastuspäivästä eteenpäin. Tämä mahdollistaa ajoneuvojen katsastusajankohdan siirtämisen itselle sopivimpaan ajankohtaan suorittamalla seuraava katsastus haluttuna ajankohtana. Esimerkiksi vain kesällä käytettävien ajoneuvojen katsastusajankohta voidaan siirtää tapahtumaan ajokauden aikana.

Toisessa vaiheessa tullaan arvioimaan katsastusvelvollisuutta sellaisessa ajoneuvoluokissa, joiden määräaikaikatsastaminen ei ole direktiivin mukaan pakollista, mutta ne Suomessa kuuluvat katsastusvelvollisuuden piiriin. Tällaisia ajoneuvoja ovat O2-luokan perävaunut, nelipyörät ja museoajoneuvot. Lisäksi tullaan selvittämään liiketoiminnan rajoitteiden keventämistä tarkastelemalla toimilupajaottelua sekä tila- ja laitevaatimuksia. Samassa yhteydessä tarkastellaan myös katsastustoiminnan laadunkehityksen edellytyksiä mm. valvonnan keinojen osalta. Liikenne- ja viestintäministeriö lähetti toiseen vaiheeseen liittyvän arviomuistion lausuntokierrokselle 4.7. Liikenne- ja viestintäministeriö arvioi mahdollisia säädösmuutostarpeita saatujen lausuntopalautteiden perusteella syksyn 2017 aikana.

Säädösmuutosten myötä myös katsastuksen arvosteluperusteita päivitettiin. Aiemmin arvosteluperusteet annettiin Trafin ohjeena, mutta jatkossa Trafi antaa katsastuksen arvosteluperusteet Trafin määräyksenä. Tarve arvosteluperusteiden päivittämiselle aiheutui direktiivin muutoksesta, jossa annettiin velvoittavana tarkastuskohde sekä havaittujen vikojen arvostelu. Suurimmalta osin arvosteluperusteet säilyivät ennallaan, mutta muutamia tarkennuksia tehtiin. Alla on lueteltuna arvosteluperusteisiin tehdyt keskeiset muutokset.

Pakokaasupäästöjen valvontaa katsastuksissa muutettiin niin, että ajoneuvon sisäistä valvontajärjestelmää (OBD) hyödynnetään aiempaa enemmän ja samalla luovuttiin EURO VI –päästötason dieselautojen savutusmittauksesta sekä alle 10-vuotiaiden bensiinautojen pakokaasupäästömittauksesta. Lisäksi kaasuautojen katsastuksissa tullaan jatkossa käyttämään vuodonilmaisinta.

Jarrujen tarkastamisen osalta määräystä selkeytettiin vastaamaan nykykäytäntöä. Seisontajarrun osalta arvosteluun lisättiin arvosteluksi ajokielto tilanteissa, joissa normaalin hylkäyksen aiheuttavan jarrun tehottomuuden lisäksi ajoneuvo ei pysy paikallaan ajoneuvon tyypille määrätyn kaltevuuksisessa mäessä.

Valaisinten osalta selkeytettiin LED-valaisimien vikaantumisen tulkintaa sekä yhtenäistettiin valaisimen puuttumisen arvostelua. Yksittäisen valaisimen toimimattomuus ei jatkossakaan aiheuta hylkäystä katsastuksessa.

Vaihtokuormakorien ja vetolaitteiden osalta arvosteluperusteita selkeytettiin ja mahdollistettiin myös ajokieltoon määrääminen tilanteissa, joissa kytkennän irtoaminen on mahdollista.

Alle 1,6 mm kulutuspinnulla olevia renkaita ei ole tähänkään saakka saanut käyttää liikenteessä. Jatkossa tällaiset renkaat aiheuttavat ajokiellon myös katsastuksessa.

Tuulilasin merkittävä vaurio voidaan jatkossa määrätä ajokieltoon. Tavanomaiset halkeamat arvostellaan kuitenkin edelleen hylätyksi.

Sähkö- ja hybridautojen korkeita akustojännitteitä silmällä pitäen arvosteluihin lisättiin mahdollisuus hylkäämiseen akuston puutteiden johdosta.

Ajopiirturin vikoja tarkennettiin ja nopeusmittarin toimimattomuus aiheuttaa jatkossa hylkäyksen. Ajon aikana kytkeytyvä lukkolaite aiheuttaa jatkossa ajokiellon.

8 Yhteenveto

Vuoden 2016 aikana katsastusalalla tapahtuneet muutokset ovat olleet vähäisiä. Muutokset ovat pääasiassa olleet vuonna 2014 muutetun katsastuslainsäädännön tavoitteiden mukaisia.

Katsastuspalveluiden saatavuus on säilynyt hyvänä myös alueellisesti. Katsastustoimipaikkojen määrä on kasvanut samaa tahtia, kuin aiempina vuosina. Myös raskaiden ajoneuvojen katsastuspalveluita on saatavissa alueellisesti kattavasti. Raskaiden ajoneuvojen katsastuspalveluiden saatavuus on kuitenkin heikentynyt hieman vuo-

den 2014 katsastuslainsäädännön muutoksen jälkeen. Raskaiden ajoneuvojen katsastuspalveluiden saatavuus on kuitenkin kääntynyt viimeaikoina taas kasvuun.

Määräaikaikatsastuksen ja päästömittausten hintojen muutokset olivat vuonna 2016 maltillisia. Joidenkin katsastustoimenpiteiden hinnat laskivat hieman ja toisien vastaavasti nousivat hieman. Ennakkovarauksista annettavat alennukset näyttävät suurentuneen vuoden 2016 loppupuoliskon aikana. Hintojen laskeva kehitys on jatkunut ainakin vuoden 2013 syyskuulta vuoden 2016 alkuun. Katsastuslainsäädännön muutoksen tavoite hinnan nousun hillitsemiseksi on siis toteutunut.

Katsastusalan suurten toimijoiden markkinaosuus on edelleen pienentynyt. Tällä hetkellä ala näyttää kehittyvän kohti pienempiä yrityksiä. Katsastustoiminnan aloittamisen kynnystä saatiin alennettua sallimalla pelkkien kevyiden tai raskaiden ajoneuvojen katsastukset ja helpottamalla katsastustoiminnasta vastaavan henkilön pätevyysvaatimuksia katsastuslainsäädännön uudistuksen yhteydessä.

Katsastustoiminnan laadussa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Laadun kehitystä voidaan pitää myönteisenä, sillä vanhimpien ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vikojen määrät ovat jatkaneet kasvamistaan ja kaiken ikäisten ajoneuvojen katsastuksissa toimipaikkojen väliset erot ovat pienentyneet edelleen.

Trafín suorittaman valvonnan määrä on kasvanut aiemmasta. Etenkin erikoiskatsastusten valvonnan määrä on kasvanut merkittävästi. Valvontaa on kyetty kohdistamaan riskiperusteisesti aiempaa paremmin tilastollisten laadunhallintamenetelmien käyttöönoton jälkeen.

Työvoiman saatavuus on ollut viime vuosina hyvä. Lakiuudistus on lisännyt huomattavasti niiden katsastajien määrää, jotka soveltuvat toimipaikan katsastustoiminnasta vastaaviksi henkilöiksi, koska vastaavalta henkilöltä ei enää vaadita katsastuskokemusta kaikkien ajoneuvojen katsastuksista. Tämä on helpottanut uusien toimipaikkojen perustamista. Ammatti- tai erikoisammattitutkintotaustaisia henkilöitä ei ole toistaiseksi tullut alalle vielä merkittävän paljoa. Vuonna 2015 ja 2016 on kuitenkin alalle koulutettu aiempia vuosia enemmän katsastajia. Katsastajien perus- ja jatkokoulutustarjonnassa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Keväällä 2018 voimaan tuleva katsastusdirektiivin muutos aiheuttaa muutoksia suomalaiseen katsastuslainsäädäntöön. Katsastusosalalle suurimmat muutokset tulee aiheuttamaan alle 10-vuotaiden henkilö- ja pakettiautojen katsastusvälin harventaminen, joka vähentää vuosittain suoritettavien katsastusten määrää. Katsastusten määrän väheneminen voi aiheuttaa merkittäviä muutoksia katsastuspalveluiden saatavuuteen ja hintaan.